

УДК 343.147
DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.3-2.10>

В. Є. Тимошук

аспірант кафедри кримінального процесу та криміналістики
Львівського національного університету імені Івана Франка

ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ЕТАП ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОГО ОГЛЯДУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Організацію, психологію і тактику проведення судового огляду у криміналістичній літературі прийнято поділяти на три етапи: підготовчий, дослідницький і заключний.

Стосовно проведення огляду у криміналістиці, окрім категорії «етап», також використовується поняття «стадія». Вони перебувають у співвідношенні ціле – частина. Тому вищенаведені етапи проведення судового огляду поділяються на менші складники – стадії, які наповнюють зміст конкретного етапу.

Дослідницький етап проведення судового огляду є центральною, найбільш трудомісткою частиною цієї процесуальної дії. Він розпочинається зі сприйняття та вивчення судом і учасниками судового провадження обстановки місця огляду, взаєморозташування на ній відповідних об'єктів.

Дослідницький етап судового огляду охоплює три стадії: оглядову, статичну і динамічну.

На оглядовій стадії головуючий, оперуючи уже перевіреною під час судового розгляду інформацією, вчиняє такі дії та приймає такі рішення: проводить попередній або загальний огляд на місці (рекогносцировку) з метою визначення його меж та способу виконання, а також вирішує інші організаційні й тактичні питання; визначає межі огляду на місці, що піддаватиметься дослідженню; визначає зону у безпосередній близькості від місця судового огляду для розташування обладнання та устаткування, що використовуватимуться впродовж виконання цієї процесуальної дії, а також зону для тимчасового зберігання вилучених доказів; приймає рішення про спосіб огляду на місці.

Найпоширенішим є круговий спосіб огляду. Крім того, судовий огляд може бути реалізований за допомогою лінійного (фронтального) та квадратного (зонального) способів.

У тактиці огляду на місці прийнято розрізняти ще й статичну і динамічну стадії. Статична стадія дослідницького етапу судового огляду покликана забезпечити сприйняття, обстеження та фіксацію обстановки місця огляду, об'єктів, що знаходяться у його межах та мають значення для кримінального провадження, у їх нерухомому (статичному) стані. Натомість динамічна стадія передбачає активний огляд об'єктів на місці поодинці, переміщуючи їх, задля виявлення ознак, властивостей, латентних слідів, використовуючи технічні засоби.

Судовий огляд речових доказів і документів також відбувається від загального до окремого – від оголошення найменування речового доказу чи документа, реквізитів документа – до ретельного вивчення тих ознак, властивостей предмета або тієї частини документа, яка має або може мати значення для кримінального провадження. Огляд речових доказів і документів під час судового розгляду має відбуватися у спосіб, що виключає їх пошкодження або знищення.

Ключові слова: кримінальне судочинство, судовий розгляд, тактика судового слідства, огляд на місці, огляд речових доказів, огляд документів.

Постановка проблеми. Організацію, психологію і тактику проведення судового огляду у криміналістичній літературі прийнято поділяти на три етапи: підготовчий, дослідницький і заключний.

Сенс такого поділу полягає у тому, що дії суду та учасників судового провадження під час судового огляду не одно-

рідні. Крім того, цей поділ відображає реалізацію тактичних вимог щодо проведення цієї процесуальної дії. Ці вимоги можуть бути дотримані за умови, що судовий огляд проводитиметься у відповідному порядку, у суворій послідовності. Разом із тим розподіл ходу та результатів проведення судового огляду на етапи дає можливість систематизувати дії суду та учасників судового провадження, встановити

таку їх послідовність, яка забезпечить максимально якісний та ефективний огляд. Насамкінець, упорядкованість дій суду й учасників судового провадження сприяє плідному використанню прийомів криміналістики та юридичної психології впродовж цієї процесуальної дії [1, с. 10; 2, с. 56].

Стосовно проведення огляду у криміналістиці, окрім категорії «етап», також використовується поняття «стадія». Вони перебувають у співвідношенні ціле – частина. Тому вищенаведені етапи проведення судового огляду поділяються на менші складники – стадії, які наповнюють зміст конкретного етапу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Якщо етапи проведення огляду місця події одержали ґрунтовне опрацювання, то питанням систематизації рішень та дій під час судового огляду у кримінальному провадженні досі не приділено належної уваги. Спеціальних досліджень з цієї проблематики надзвичайно мало. До них належать праці Л.Ю. Ароцкера, Г.А. Воробйова, І.І. Когутича, О.Ю. Корчагіна, І.Х. Максимова та інших дослідників. Деякі автори розглядали етапи проведення судового огляду у контексті висвітлення ширшої проблематики – криміналістичних і психологічних аспектів судового слідства (В.М. Бозров, Т.М. Карабанова, Ю.В. Кореневський, О.О. Сичова, Т.Б. Чеджемов) або аналізу процесуальних дій, що здійснюються під час судового розгляду (С.О. Александрова, Є.Б. Кузін, С.Б. Россінський та ін.).

Такий стан речей є незадовільним, враховуючи те, що за допомогою судового огляду можна конкретніше уявити обстановку вчинення кримінального правопорушення, її окремі елементи, визначити характер та обсяг змін у ній, механізм дій учасників події, ніж з показань осіб. Лише завдяки огляду документів можна дійти висновку про наявність ознак їх підробки та визначити необхідність призначення і проведення судової експертизи, а також сформулювати питання, які ставитимуться на вирішення експерту. Зазначені обставини не можуть бути встановлені іншими засобами доказування. У цьому аспекті ця слідчо-судова дія є незамінною.

Крім того, більшість із вищезазначених досліджень проведені уже досить давно,

у зв'язку з чим у них з об'єктивних причин не проаналізовано чинне кримінально-процесуальне законодавство України.

Тож етапи проведення судового огляду у кримінальному провадженні потребують глибокого вивчення та якісно нового осмислення.

Мета статті – з'ясування змісту дослідницького етапу проведення судового огляду у кримінальному провадженні.

Виклад основного матеріалу. Дослідницький етап проведення судового огляду є центральною, найбільш трудомісткою частиною цієї процесуальної дії. Він розпочинається зі сприйняття та вивчення судом і учасниками судового провадження обстановки місця огляду, взаєморозташування на ній відповідних об'єктів.

Дослідницький етап судового огляду охоплює три стадії: оглядову, статичну і динамічну.

На **оглядовій стадії** головуючий, оперуючи уже перевіреною під час судового розгляду інформацією, вчиняє такі дії та приймає такі рішення.

1. Проводить попередній або загальний огляд на місці (рекогносцировку) з метою визначення його меж та способу виконання, а також вирішує інші організаційні й тактичні питання. Крім того, рекогносцировка дає можливість: а) ознайомитися з особливостями місця, аби під час огляду не залишилися поза увагою окремі елементи обстановки місця; б) з'ясувати під час огляду окремі деталі механізму події, зумовлені особливостями місцевості; в) визначити заходи, що унеможливають втечу обвинуваченого, оптимальне використання впродовж судового огляду спеціалістів, технічного персоналу, науково-технічних засобів.

Попередній огляд на місці значно збільшує можливості суду та учасників судового провадження щодо мисленого відтворення події кримінального правопорушення, полегшує процес пізнання цієї події.

Порядок попереднього огляду полягає у тому, що поки всі учасники судового огляду перебувають в одному місці, головуючий обстежує територію місця огляду, повідомляє секретарю судового засідання про сприйняте, а іншим учасникам – відомості, які фіксуються у протоколі огляду

місця. Він також роз'яснює учасникам судового провадження їхнє право робити зауваження з цього приводу і запитує у них про наявність яких-небудь зауважень. За наявності зауваження головуючий мусить обґрунтовано його прийняти або відхилити.

Під час попереднього огляду рекомендується використовувати плани приміщень та карти місцевості [3, с. 24].

До попереднього огляду на місці головуючий може залучити спеціаліста для допомоги у визначенні меж огляду, а також обранні найдоцільнішого способу його проведення. Вивчивши інформацію про подію кримінального правопорушення, спеціаліст під час ознайомлення з обстановкою місця та вибору способу огляду повідомляє головуючого про оптимальний маршрут пересування, місця, де додатково можуть знаходитися сліди вчинення кримінального правопорушення та інші об'єкти, не виявлені під час огляду місця події у стадії досудового розслідування. Звідси випливає, що іноді доцільно ознайомити спеціаліста з матеріалами кримінального провадження в частині, необхідній для виконання поставлених перед ним завдань.

До того ж спеціаліст може надати допомогу головуючому у роз'ясненні учасникам судового провадження порядку пересування по місцю огляду, правил поведінки з об'єктами, що підлягають огляду.

Водночас спеціаліст не мусить підміняти головуючого, а головуючий не уповноважений передоручати спеціалісту свої обов'язки.

Ґрунтуючись на результатах розвідок участі спеціаліста у проведенні слідчих дій [4, с. 32-33], можна стверджувати, що під час огляду на місці спеціаліст надає суду такі види допомоги: а) криміналістичну – пояснення механізму утворення слідів; б) методичну – реалізація прийомів виявлення, фіксації та вилучення доказів; в) технічну – фіксація ходу та результатів проведення цієї процесуальної дії.

Між головуючим та спеціалістом має бути встановлена система зв'язку, що реалізується за допомогою жестів, сигналів, за якими спеціаліст мусить проводити фотозйомку, відеозапис. Такий зв'язок дає можливість проводити зйомку опе-

ративно, без затримок, не відволікаючи увагу учасників судового провадження від огляду на місці.

2. Визначає межі огляду на місці, що піддаватиметься дослідженню. На основі ознак та дефініції меж огляду місця події, сформульованої у криміналістичній літературі [5, с. 11; 6, с. 15; 7, с. 6; 8, с. 25], можна запропонувати визначення меж огляду на місці. Під межами огляду на місці слід розуміти лінію, що проходить навколо місця судового огляду та визначається простором приміщення або штучним загородженням (маркерною стрічкою, мотузкою, наявними транспортними засобами тощо) території відкритої місцевості, у рамках якої відбулася подія кримінального правопорушення, знаходяться сліди його вчинення, а також шлях прибуття та виходу обвинуваченого з цього місця. Такі межі визначаються з урахуванням багатьох чинників – характеру події, дій її учасників, особливостей місця (приміром, лісосмуга, ділянка дороги, приміщення) та локалізації окремих елементів, закономірностей механізму слідоутворення тощо. На основі таких відомостей формується мислена модель події, яка підлягає уточненню, конкретизації під час судового огляду.

Свою думку щодо меж огляду на місці, звичайно, можуть висловити й учасники судового провадження. Однак у будь-якому разі остаточне рішення ухвалює головуючий.

Під час огляду на місці не слід відкидати випадки розширення або звуження його меж. Так, судовий огляд за площею може співпадати з оглядом місця події повністю або частково чи навіть охоплювати додаткову територію, приміщення. Не виключені й ситуації судового огляду тих об'єктів, що є елементами місця події, але з певних причин не обстежені впродовж огляду місця події.

3. Визначає зону у безпосередній близькості від місця судового огляду для розташування обладнання та устаткування, що використовуватимуться впродовж виконання цієї процесуальної дії, а також зону для тимчасового зберігання вилучених доказів.

4. Приймає рішення про спосіб огляду на місці. Дослідники стверджують, що це

поняття охоплює такі складники: а) спосіб просторового охоплення місця події; б) напрям руху під час огляду; в) спосіб дослідження окремих елементів обстановки вчинення кримінального правопорушення [9, с. 33].

Насамперед важливо визначити вихідну точку (інформаційний вузол, опорний пункт) судового огляду, яка містить чимало криміналістично значимих відомостей та з якої, за конкретної ситуації, найдоцільніше його розпочати.

З вибором вихідної точки пов'язаний спосіб самого огляду на місці.

Найпоширенішим є *круговий спосіб огляду* (зліва направо за годинниковою стрілкою від центру або до центру; при цьому поступово збільшується чи відповідно зменшується радіус площі, що оглядається), який залежно від напрямку спіралі поділяється на: ексцентричний – від центру та концентричний – до центру.

Із використанням першого з них огляд на місці розпочинають від центру – інформаційного вузла (для прикладу, місця зламу, епіцентру вибуху) до периферії, тобто визначених раніше меж судового огляду. І, навпаки, у разі застосування концентричного способу огляд на місці відбувається від периферії до центру.

Судовий огляд від центру до периферії проводиться, якщо: а) в обстановці місця немає центру чи окремих вузлів; б) немає побоювань щодо збереження слідів кримінального правопорушення. Натомість огляд на місці від периферії до центру здійснюється, коли: а) немає змоги визначити конкретний центр місця огляду; б) доступ до центру неможливий без обстеження периферії.

У криміналістичній літературі виокремлюють поєднання вищевказаних різновидів кругового способу огляду за схемою: 1) центр – центр – периферія (до цього способу вдаються за умови кількох центрів, розташованих неподалік один одного; для прикладу, зламаний сейф та місце підпалу); 2) центр – вузол (вузли) – периферія (застосовується у разі, коли на місці огляду, окрім центру, наявний вузол; приміром, місце засідки, боротьби у справі про вбивство); 3) центр – периферія – вузол (огляд проводиться за слідами пере-

міщення потерпілого з виходом на місце нападу чи вбивства) [10, с. 195-196].

Крім того, судовий огляд може бути реалізований за допомогою таких способів:

а) *лінійного (фронтального)* – місце огляду умовно поділяють на радіально або паралельно розташовані відносно центру відрізки, які послідовно досліджують – з півночі на південь, зі сходу на захід (таким способом зазвичай оглядають ділянку дороги, берег ріки та озера, вагон потяга). Американські криміналісти рекомендують, щоб розмір смуги огляду був приблизно рівним довжині руки дослідника [11, с. 40];

б) *квадратного (зонального)* – територію місця огляду ділять на квадрати чи зони та оглядають окремо кожен квадрат або зону (цей спосіб використовують для огляду ділянок місцевості – подвір'я, галявин, полів, лісонасаджень, а також будівель і приміщень – складів, цехів, баз, квартир, кімнат). Згідно з рекомендаціями американських науковців у межах квадрата чи зони огляд проводиться шляхом дослідження в одному напрямку, а потім завершення обстеження секції в перпендикулярному напрямку. Хоча це займає вдвічі більше часу, ніж лінійний (фронтальний) огляд, цей спосіб забезпечує ретельний огляд місцевості та великих за площею приміщень [11, с. 40].

Після завершення огляду частини місця має бути зроблено маркування, яке вказує на те, що ця ділянка обстежена [12, с. 14].

Як слушно стверджується у криміналістичній літературі, підхід до вибору способу пересування на місці огляду не має бути механічним. Необхідно виходити з конкретної обстановки та на підставі цього вирішувати питання про те, який спосіб (способи) найдоцільніше використовувати. Зокрема, помилково завжди використовувати обраний спосіб огляду на всю територію, що оглядається, оскільки її частину доречно оглянути використовуючи один спосіб, а решту – інший [13, с. 111].

Судовий огляд приміщень, у тому числі житла, як правило, здійснюється від периферії (вихідна точка огляду – вхід у приміщення). Під час такого огляду його суб'єкти рухаються вздовж лівої від входу стіни, оглядаючи всі об'єкти, що розташовані по

маршруту їхнього руху. Після цього оглядають протилежну від входу стіну та розташовані вздовж неї об'єкти. Потім праву від входу стіну та об'єкти вздовж неї, а згодом оглядають центр приміщення.

Натомість судовий огляд ділянки місцевості може здійснюватися всіма вищезазначеними способами. Вибір вихідної точки огляду та напрям руху на місці, що оглядається, вирішується у кожному конкретному випадку залежно від чинників, про які вже йшлося раніше.

Водночас під час судового огляду місцевості іноді виявляється, що початково визначені його межі є недостатніми, а тому виникає необхідність в огляді додаткових ділянок місцевості [14, с. 13].

У тактиці огляду місця події прийнято виокремлювати ще й такі дві стадії – статичну і динамічну. Наведений підхід цілком може бути застосований і до огляду на місці.

Статична стадія дослідницького етапу судового огляду покликана забезпечити сприйняття, обстеження та фіксацію обстановки місця огляду, об'єктів, що знаходяться у його межах та мають значення для кримінального провадження, у їх нерухомому (статичному) стані. Вона дає можливість з'ясувати, які об'єкти знаходяться на місці, їх розташування, взаємозв'язок елементів обстановки, зовнішній вигляд, стан, не пересуваючи їх, тобто нічого не чіпаючи та не змінюючи.

Ця стадія включає виготовлення орієнтуючих та оглядових світлин, відеозйомку дрібним і середнім планами, а також фіксацію обстановки місця огляду, взаєморозташування її елементів, певних слідів у протоколі огляду місця чи огляду речового доказу за місцезнаходженням, у схемах.

Натомість **динамічна стадія** передбачає активний огляд об'єктів на місці поодиноці, переміщуючи їх, задля виявлення ознак, властивостей, латентних слідів, використовуючи технічні засоби. Об'єкти дозволяється пересувати, перевертати, розбирати тощо. Необхідно оглянути поверхню предметів, їх уламків тощо. Детально оглядаючи об'єкти та відшуковуючи на них сліди, необхідно дотримуватися криміналістичних рекомендацій про способи спостереження, виявлення, дослі-

дження, фіксації слідів та інших речових доказів. Також доцільно звертати увагу на обставини, що вказують на часові параметри залишених слідів. Ця стадія включає і вилучення об'єктів, які перед тим фіксувалися у стані спокою.

Під час динамічної стадії допускають прості дослідні дії. Для прикладу, аби встановити чи видають скрип двері, їх відкривають і закривають. Такі нескладні дії не підмінюють слідчий експеримент як самостійну слідчу (розшукову) дію, адже не спрямовані на з'ясування чутності звуку відкривання дверей із сусідньої кімнати чи квартири.

На цій стадії виготовляють вузлові та детальні зйомки об'єктів на місці судового огляду, проводять відеозйомку великим планом, здійснюють їх опис у протоколі, відображення у схемах.

З огляду на те, що місце огляду може займати чималу територію, здійснюють чергування статичної та динамічної стадій щодо окремих частин місця огляду.

У кожному випадку проведення огляду на місці важливо враховувати вид кримінального правопорушення, що є предметом судового розгляду, і, базуючись на цьому, обстежувати обстановку місця, виявляти ті чи інші обставини. Водночас не варто забувати, що відомості на місці судового огляду можуть бути умисно нав'язані не тільки слідчому, який проводив огляд місця події, але й суду та учасникам судового провадження. Тому доцільно піддати обґрунтованому сумніву ті чи інші обставини, встановлені за наслідками огляду місця, а отже, і версію сторони обвинувачення щодо події кримінального правопорушення.

Впродовж судового огляду головуючий зобов'язаний надати можливість усім його учасникам ретельно обстежити обстановку, не обмежуючи їх ні у часі, ні у кількості об'єктів.

Запитання учасникам кримінального провадження, які беруть участь в огляді на місці, можуть бути поставлені на будь-якій стадії дослідницького етапу.

Якщо огляд на місці відбувається впродовж тривалого часу, може виникнути необхідність в оголошенні перерви для відпочинку його учасників. Перед цим слід скласти частину протоколу огляду місця,

в якому зафіксувати все, що було оглянуто до перерви. Також зазначити точний час початку перерви та відновлення огляду [14, с. 11].

Судовий огляд речових доказів і документів також відбувається від загального до окремого – від оголошення найменування речового доказу чи документа, реквізитів документа – до ретельного вивчення тих ознак, властивостей предмета або тієї частини документа, яка має або може мати значення для кримінального провадження. Огляд речових доказів і документів під час судового розгляду має відбуватися у спосіб, що виключає їх пошкодження або знищення.

Тактика судового огляду речового доказу включає з'ясування належності та допустимості такого доказу, вивчення його стану, ознак і властивостей, виявлення інших відомостей, що мають значення для кримінального провадження, у такій послідовності: а) головуєчий оголошує, який речовий доказ оглядатиметься, повідомляє в результаті якої процесуальної дії він одержаний та приєднаний до матеріалів кримінального провадження; б) за необхідності головуєчий повідомляє про призначення речового доказу та правила поводження з ним; в) спочатку речовий доказ оглядає суд, звертаючи увагу на його індивідуальні ознаки, з'ясовуючи зв'язок з подією кримінального правопорушення, виявляючи дефекти та інші особливості, зокрема, що вказують на те, чи він використовувався за призначенням; г) опісля він передається для обстеження учасникам судового провадження; г') учасники судового провадження вправі висловити свою позицію з приводу речового доказу та його огляду; д) за необхідності учасники судового провадження можуть поставити запитання свідкам, експерту, спеціалісту, які оглядали речовий доказ. Такі дії поєднуються з дослідженням обставин, пов'язаних з речовим доказом.

Поряд з оглядом здійснюється й перевірка речового доказу, яка охоплює визначення його справжності, незмінності стану, ознак і властивостей з моменту одержання у стадії досудового розслідування.

Судовий огляд документів доцільно проводити за денного освітлення. Їх необ-

хідно оглядати при прямому і боковому освітленні, у відбитому світлі та на просвіт. За необхідності використовують лупу та ультрафіолетове випромінювання. Корисно до початку огляду одержати зразок документа, аналогічний тому, який підлягає судовому огляду.

Огляд документів складається з двох етапів: 1) вивчення змісту документа; 2) з'ясування того, чи не піддавався він яким-небудь змінам [15, с. 1590-1591; 16, с. 401].

На першому етапі необхідно дослідити основний зміст документа, всі написи, резолюції, помітки на ньому. Текст слід читати повільно, зосереджуючись на кожному слові, звертаючи увагу на тому, чи немає суперечностей між змістом документа та зальновідомими фактами, з'ясованими у цьому кримінальному провадженні, а також на помилки у тексті. Після цього належить перевірити, чи наявні всі реквізити, без яких документ цього виду не можна вважати дійсним (належний бланк, відбиток печатки, номер, дата, підписи посадових осіб) або чи немає зайвих реквізитів. Також слід з'ясувати, чи немає суперечностей між відбитком печатки і бланком документа (для прикладу, чи відповідає назва організації, яка видала документ). Потім належить перевірити, чи не підписала документ посадова особа, яка не уповноважена на це. Це здійснюється завдяки попередньому ознайомленню з внутрішніми документами підприємства, установи, організації, а також допиту їх керівників. Опісля оглядають краї документа, звертають увагу на їхню форму (різані рівні, різані звивисті, рвані) та на відстань між текстом і краями документа. Далі вивчають усі наявні на документі пошкодження, помарки, визначають їхній розмір, форму, характер та розташування. Після цього порівнюють дату видачі документа з характером ліній згину (старі чи недавнього походження).

Особливу увагу слід звернути на можливість підробки бланка документа за допомогою копіювальної техніки [16, с. 401].

На другому етапі документ оглядається на предмет наявності ознак матеріальної підробки. Так, на підчистку можуть вказувати: шершавість волокон паперу, пошкодження захисної сітки, зменшення

товщини паперу та розмитість нових штрихів на ділянці підчистки, залишки штрихів видаленого тексту, рельєфні штрихи видаленого тексту на звороті документа. Про витравлювання свідчать: матові жовтуваті або сіруваті плями, розмитість та зміна кольору штрихів, нанесених на ділянку, що піддавалася витравлюванню, пошкодження захисної сітки та розташованих поряд знаків тексту, залишки штрихів витравленого тексту, відмінність у кольорі та інтенсивності люмінесцентності місця витравлювання та інших ділянок документа. У разі дописки мають місце: зменшення інтервалів між буквами і словами, відхилення від напряму лінії письма, загинання дописки біля правого краю документа, відмінність у величині рельєфу основного тексту і дописки, у структурі штрихів, відтінках штрихів основного тексту і дописки. Характерними ознаками технічної підробки підпису є: звивистість і тупі закінчення штрихів, сліди зупинки інструмента для написання у вигляді потовщень чи переривів штрихів, наявність у штрихах та біля них частин іншого барвника, наявність рельєфу у чорнильних штрихах. Про підробку відбиток печаток, штампів вказують: нестандартність літер, неоднорівна висота, ширина літер, різна товщина штрихів, різні проміжки між словами і літерами, нерадіальне розташування знаків по обводу, дзеркальність окремих знаків, помилки у тексті, розпливчатість окремих штрихів. Для переклейки фотографій характерне: відсутність на фотографії відбитку печатки, неспівпадіння частин відбитку печатки на документі та на фотографії, надрізи, забруднення і припіднятість волокон паперу на документі біля фотографії [17, с. 199-201].

Висновки та пропозиції. Дослідницький етап проведення судового огляду розпочинається зі сприйняття та вивчення судом і учасниками судового провадження обстановки місця огляду, взаєморозташування на ній відповідних об'єктів. Він охоплює три стадії: оглядову, статичну і динамічну.

На оглядовій стадії головуючий, оперуючи уже перевіреною під час судового розгляду інформацією, вчиняє такі

дії та приймає такі рішення: проводить попередній або загальний огляд на місці (рекогносцировку) з метою визначення його меж та способу виконання, а також вирішує інші організаційні й тактичні питання; визначає межі огляду на місці, що піддаватиметься дослідженню; визначає зону у безпосередній близькості від місця судового огляду для розташування обладнання та устаткування, що використовуватимуться впродовж виконання цієї процесуальної дії, а також зону для тимчасового зберігання вилучених доказів; приймає рішення про спосіб огляду на місці. Статична стадія дослідницького етапу судового огляду покликана забезпечити сприйняття, обстеження та фіксацію обстановки місця огляду, об'єктів, що знаходяться у його межах та мають значення для кримінального провадження, у їх нерухомому (статичному) стані. Натомість динамічна стадія передбачає активний огляд об'єктів на місці поодиночі, переміщуючи їх, задля виявлення ознак, властивостей, латентних слідів, використовуючи технічні засоби.

Список використаної літератури:

1. Биленчук П.Д., Сервецкий И.В., Остапенко А.И. Осмотр места происшествия : учебное пособие. Киев : Академия МВД Украины, 1993. 51 с.
2. Белкин Р.С., Лившиц Е.М. Тактика следственных действий. Москва, 1997. 176 с.
3. Антонов В.П. Особенности организации производства осмотра места происшествия по делам террористической направленности : учебно-методическое пособие. Москва : Юрлитинформ, 2006. 96 с.
4. Хрусталеv В.Н., Трубицын Р.Ю. Участие специалиста-криминалиста в следственных действиях. Санкт-Петербург : Питер, 2003. 208 с.
5. Осмотр места происшествия : справочник следователя. 2-изд. Москва : Юрид. лит., 1982. 272 с.
6. Crime Scene Investigation: A Guide for Law Enforcement. Washington, D.C., U.S. Department of Justice, National Institute of Justice, 2000. 49 с.
7. Карабанов А.Л., Мелькин С.К. Осмотр места происшествия : справочно-методическое пособие. Москва : Волтерс Клувер, 2011. 128 с.

8. Руководство для следователей по осмотру места происшествия : учебно-практическое пособие / А.В. Боловинов, С.И. Данилова, Л.С. Корнева и др.; под ред. И.А. Попова, Г.В. Костылевой, Н.Е. Муженской. Москва : Проспект, 2011. 440 с.
9. Осмотр места происшествия / Под ред. А.Н. Васильева. Москва: Госюриздат, 1960. 380 с.
10. Комягина Ю.С. Лаврухин С.В. Следственные действия: сущность, классификация, принципы. Москва : Юрлитинформ, 2009. 248 с.
11. Crime Scene Investigation: A Guide for Law Enforcement. Washington, D.C.: Bureau of Justice Assistance U.S. Department of Justice, National Institute of Justice, National Forensic Science Technology Center, 2013. 180 с.
12. Introduction to Criminalistics. Chapter 1. Investigation the Crime Scene. Jones & Bartlett Learning, LLC. 29 с.
13. Мамонов В.С., Степанов В.В. Осмотр места происшествия: правовые, научные основы и практика применения. Москва : Юрлитинформ, 2010. 184 с.
14. Осмотр трупа на месте его обнаружения. Руководство / под ред. А.А. Матышева. Санкт-Петербург : Лань, 1997. 288 с.
15. Никитина О.П. Судебный осмотр документа как метод проверки достоверности заявления о фальсификации доказательств в арбитражном процессе. *Право и политика*. 2012. № 9. С. 1587-1601.
16. Амеліна А.С. Особливості проведення огляду документів під час розслідування злочинів у сфері оподаткування. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 4. С. 400-402.
17. Селиванов Н.А., Теребилов В.И. Первоначальные следственные действия. Москва : Госюриздат, 1956. 283 с.

Tymoshuk V. The research stage of the judicial inspection in criminal proceedings

The organization, psychology and tactics of judicial inspection in the forensic literature is divided into three stages: preparatory, research and final.

For the purposes of the inspection, in addition to the category "stage", forensics also uses the term "stage". They are in whole – part ratio. Therefore, the foregoing stages of judicial inspection are divided into smaller components – stages that fill the content of a particular stage.

The research phase of judicial inspection is the central, most time consuming part of this procedural action. It begins with the perception and examination of the location of the inspection site and the location of the relevant objects by the court and the participants in the court proceedings.

The research phase of the judicial review covers three stages: review, static and dynamic.

At the review stage, the chairman, acting on the already verified information during court proceedings, makes the following actions and makes the following decisions: conducts preliminary or general inspection on the spot (reconnaissance) in order to determine its boundaries and method of implementation, as well as to solve other organizational and tactical issues; determines the boundaries of the survey at the site to be surveyed; defines an area in the immediate vicinity of the place of judicial review for the location of the equipment and equipment to be used during the execution of this procedural action, as well as an area for the temporary storage of the seized evidence; decides on how to inspect on site.

The most common is the circular view. In addition, the judicial inspection can be implemented in linear (frontal) and square (zonal) ways.

In the tactics of on-site inspection, it is customary to distinguish between static and dynamic stages. The static stage of the research phase of the judicial inspection is intended to ensure the perception, examination and fixation of the situation of the inspection site, objects within it and relevant for criminal proceedings, in their immobile (static) state. Instead, the dynamic stage involves actively inspecting objects on the spot individually, moving them to identify features, properties, latent traces, using technical means.

Forensic examination of physical evidence and documents also proceeds from general to individual – from the announcement of the name of the physical evidence or document, the details of the document – to a careful examination of those features, characteristics of the object or that part of the document that is or may be relevant for criminal proceedings. Examination of physical evidence and documents during the trial should be conducted in a way that excludes their damage or destruction.

Key words: *criminal proceedings, trial, tactics of judicial investigation, on-site inspection, physical evidence examination, document inspection.*